

Enderrock | Èlia Gea | Actualitzat el 09/03/2022 a les 19:30

Aina Palmer: «Recuperem els referents de la Ruta del Bakalao com es recuperen poemes d'Ausiàs March»

Parlem amb la vocalista del nou disc 'Solatge'

Aina Palmer | Eva Talavera

L'artista de Borriana Aina Monferrer Palmer va començar el seu recorregut discogràfic el 2019 amb *Psicopompa* (autoeditat). Ara, acompanyada de Jordi Palau (**Orxata Sound System**) formant plegats **Aina Palmer**, publica el nou treball *Solatge* (autoeditat, 2022), on explora els confins de l'electrònica, mentre se submergeix en la tradició musical i literària valenciana. En parlem amb ella.

Aquest disc és molt més electrònic -un punt més que a 'Fallanca' (autoeditat, 2020)- que 'Psicopompa'.

El primer disc, *Psicopompa*, el vaig compondre jo tot sola. Després vaig portar les maquetes a un productor de la Plana Baixa, però va ser un procés més íntim. *Fallanca* va ser semblant, però ja en el moment d'anar a l'estudi a gravar va entrar una altra persona al grup: Jordi Palau. No li hem canviat el nom al grup, però ara ja no soc jo només, som dues persones, i això ha influït molt en el canvi. En *Fallanca* ja va influir a l'hora de gravació, perquè també hi va cantar Jordi i va opinar en

la producció, però ha estat a *Solatge* quan hem fet un procés 100% entre els dos. També hem canviat de productor, i això es nota. La primera electrònica era molt pop: simplement componia jo des dels meus coneixements superelementals de composició amb *sintes*, i ho portava a un productor perquè ho acabara de fer sonar bé, però ara hem jugat molt més amb les possibilitats de l'electrònica. En els altres discos ho componíem tot pensant d'una manera més abstracta en sonoritats, però en este tercer disc realment hem fet un qüestionament i una investigació en el folklore en català, i sobretot valencià.

Comentaves que heu fet canvi de productors. De quina manera hi ha influït?

Els productors en aquest disc no s'han limitat a polir el que hi havia, sinó que han tingut un paper més creatiu. Hem comptat amb tres productors: **BluBoi**, d'un poble molt menudet del Maestrat; el Tono Bellver **Erebo**, de Castelló de la Plana i que també produeix per a **BluBoi**, i un productor de l'Horta Nord, Albert Canó **Fes Bondat**, i cadascú s'ha encarregat de tres o quatre cançons de *Solatge*. Les lletres són totes nostres -meues i del Jordi-, així com ho són les idees de quins elements volíem que estigueren en la cançó i unes maquetes molt elementals, però els productors han participat de manera més creativa. I per això ha canviat molt la sonoritat. Ha passat de ser un projecte íntim d'Aina Monferrer a una transició, que va ser *Fallanca*, fins a *Solatge*, que és un procés de 5 persones, pensat en col·laboració i més coral, i sobretot més cap al folklore i la tradició. En *Fallanca*, per això, ja teníem dues cançons que apuntaven per aquí: "Mareta", la cançó de bressol, i l'única que tenim en castellà, "Fusilao", que és un poema de l'últim alcalde republicà de Borriana que va escriure abans de ser afusellat.

A què es deu aquest apropament cap a l'arrel, justament en un disc en què també aneu a l'extrem de l'electrònica?

Jo soc investigadora i recerco sobre les cançons i la seva utilització en l'ensenyament, i justament este matí he entrevistat amb un altre professor a **Clara Fiol (Marala)** i tenim una idea pareguda, i que pense que també està molt present en les músiques del postfolk electrònic -que estan fent-se en català, però també en gallec, en bretó, etc.-. Bàsicament, és la idea de no sacralitzar les melodies folklòriques, sinó de deconstruir-les al màxim, d'experimentar amb elles. Com em deia este matí **Clara**, eixos móns -el món del cant de batre, de les glosses...- si no estan morts, quasi ho estan. I l'única manera que tenim d'apropiar-nos-els i donar-los vida és en els nostres contextos actuals, i per allí va *Solatge* també (salvant les distàncies, perquè és molt més punk que el que puga fer **Marala** o **Maria Arnal** i **Marcel Bagés**).

I què us ha cridat a vosaltres a fer aquest exercici?

Jordi era cantant d'**Orxata Sound System**, que van ser dels primers (entre el 2003 i el 2014) que van començar a utilitzar sàmplers electrònics de cants tradicionals de L'Horta i experimentar més en eixe sentit. I jo, com a investigadora en literatura i cultura catalanes, tinc també molt de coneixement de la literatura catalana medieval -de fet, soc doctora en Vicent Andrés Estellés-. Així que tots dos hem llegit molt i hem reflexionat molt sobre la nostra tradició. A més, jo també tocava la dolçaina de xicoteta, he fet balls valencians... Jo sola potser haguera seguit fent coses més intimistes, més pop, i no m'hauria clavat directament en esta gesta d'intentar interpel·lar a la tradició i qüestionar com s'estan fent les coses... Però el fet d'ajuntar-nos amb Jordi ha donat ales a la idea de fer postfolk o repensar el folklore.

Aina Palmer Foto: Eva Talavera

Amb quina intenció feu aquesta revisió del folklore valencià?

És una provocació: forçar els límits, qüestionar perquè sempre s'agafen els mateixos referents folklòrics... I per què un personatge intersexual de la Guerra Civil no ho és, o la Ruta del Bakalao, la música electrònica dels anys vuitanta i el *new romantic* -que va començar a ser capdavanter a València i després va passar a Berlín-... per què no es consideren una obra cultural de primer nivell, i a Ausiàs March sí? Per què el consum i el tràfic de drogues dels anys 20 no poden formar part del que es conte de la tradició valenciana? Per açò en el disc hem volgut jugar amb els personatges del folklore però dels marges, aquells que no han estat prestigiosos, i trencar la tendència. Al capdavant, ens construïm identitàriament a partir del folklore, i si el simplifiquem o ens limitem a rebre'l com es va rebre als anys 50, 60 o 70 unes persones que vivien en un altre context, estem empobrint la nostra cultura... Per no parlar dels prejudicis de gènere, de raça, etc. que transmeten i que nosaltres no sentim part de la nostra identitat.

Sents el projecte igual de teu que amb el primer disc?

Sí perquè he estat en tot, des de la primera coma. El sent tant meu com el primer, però sí que pense que he agafat més confiança a l'hora de crear, tinc una perspectiva més àmplia, més atrevida. Tinc més ganes de qüestionar. El primer disc era una cosa més abstracta, més inofensiva i innocent, cap a dins meu... Era una cosa molt íntima meua. El primer disc era més platònic, del món de les idees, de sensacions. Però la cosa s'ha anat enfangant i *Solatge* és el contrari: una qüestió rabiosa, texturosa, agressiva.

Sí, a 'Psicopompa' hi tractaves una filosofia més 'pura', i 'Solatge', en canvi, presenta un ideari molt més gamberro i combatiu. Respon a una evolució teva, o del propi canvi del paradigma social en aquests darrers anys?

Ha sigut una mescla de tot. *Psicopompa* el vaig escriure abans de la pandèmia, en un moment en què tenia una vida molt plàcida de professora funcionària, amb una parella amb qui teníem una vida molt contemplativa, estàvem estudiant filosofia.. Tot era molt calmat, molt controlat, molt reflexiu, i

molt fora de tot. *Fallanca* ja marca un canvi, perquè va ser creada a la pandèmia i en un moment de ruptura molt gran en la meua vida. El final del confinament va suposar un canvi en la meua vida personal, i a més vaig deixar la meua feina de funcionària per passar a la universitat, a tindre una feina més lliure, que em dona més hores per a crear. Això va suposar un canvi gran en la meua vida, que ja estava molt dirigida a ser sempre igual, i que ara ha passat a ser molt més creativa i inestable. I això va coincidir amb tot el tema de la pandèmia, i que el món s'anava fent fosc.

I aquí és quan arriba ?Solatge'.

Sí. De fet, en *Solatge*, d'alguna manera premonitòria estem parlant d'eixe món fosc, apocalíptic. Pensem també que la música del nostre context, en general, els últims anys ha sigut molt alegre, molt optimista. I el context acompanyava: L'Acord del Botànic, un govern progressista, hi havia concerts, el valencià tenia un moment de florir i propici per a la cultura en valencià... Però realment pensem que això està a punt d'anar-se'n a la merda [RIU]. I tot i així, en la música s'ha quedat un ambient molt festiu i alegre, de 'tot estar bé', quan el món està molt fotut i molt negre. I *Solatge* no és un disc alegre.

Però sí que és molt ballable, tot i que les vostres lletres són per reflexionar-hi. És la voluntat de crear un contrast: reflexionar com el món se'n va a la merda, però fer-ho ballant?

Tant Jordi com jo tenim molt contingut que volem plasmar, però en cap moment volíem parèixer pedants ni adoctrinadors. Volíem que fora un disc multicapa en el sentit que puga agradar estèticament sense necessitat de captar tots els matisos, tots els sàmplers, totes les referències intertextuals -tant musicals com de la lletra-... Que te pugues quedar en una superfície del producte i veges un disc punk, electrònic i rabiós, però molt tecno, molt ballable i disfrutable. Però si tens ganes, i vols anar pelant la cebeta, que pugues fer-ho i el disc tinga aquestes dimensions. Creiem que es pot llegir des d'una òptica superficial i gaudir-se també. I sí, és molt ballable, i era una cosa que tenia clara que volia. A mesura que he anat fent directes m'he adonat que volem fer ballar: m'agrada molt més la idea d'estar a l'escenari i fer moure a la gent, que no uns concerts més tranquil·lets.

El disc comença amb "Aixarquía", una cançó on recolliu l'experiència musulmana a Espanya.

"Aixarquía" es basa en una cançó de moros i cristians valenciana, de dolçaines, que es diu "Xavier, ?El coixo". Nosaltres hem agarrat eixa marxa mora i l'hem passat per l'electrònica tecno. Amb la lletra, volíem fer certa reivindicació i també hem buscat que tinguera eixe substrat àrab, amb molt d'argot. La idea d'"Aixarquía" és recuperar un poc el passat morisc valencià, però també connectar amb les música urbana en àrab que s'estan fent ara, que se'n fa molta, i molt bona. No volíem que es quedara només en una investigació sobre que el 1609 van expulsar els moriscos...

Per què heu volgut recuperar aquesta història?

El títol de 'solatge' és el pòsit o les restes d'una beguda, i volíem que el disc tinguera eixe arrelament. Per això, anàvem agafant elements que normalment han estat repudiats o menys considerats des de la catalanitat més purista. I en aquest sentit, "Aixarquía" és un referent del mestissatge que ens agradava.

Hi ha un parell de cançons, com "Autoodi" -on, de fet, feu referència a Estellés-, que critiquen molt aquesta 'valencianitat' i l'status quo valencià.

"Autoodi" és un concepte que va encunyar un sociolingüista valencià molt important dels anys 70: Rafael Ninyoles. Autoodi és el que tenen moltes vegades els valencians quan odien els catalans, o quan diuen que no parlen català... És com el negre de Vox, que no vol acollir immigrants subsaharians. La cançó "Autoodi" és potser la més punk del repertori, i s'ha de llegir en eixe context. Hem volgut provocar i criticar els tòtems. No perquè no els considerem valuosos també: no puc dir jo que no és valuós Vicent Andrés Estellés, si n'he fet una tesis; poca gent coneix com jo tota la seva poesia. Però sí que és veritat que moltes vegades s'ha utilitzat d'una manera pamfletària i superficial que no m'agrada. I com ell, tots estos personatges de prestigi, que sempre

han estat allí i que seguim sense qüestionar. I casualment, tots són homes. I en esta cançó critiquem un poc eixes inèrcies del món de la cultura intel·lectual catalana, i concretament la valenciana...

On, no cal ni dir-ho, no hi ha cap negre, molt poques dones i els homes que hi ha no són homosexuals o, si ho són, no ho han dit públicament. És un món molt, molt, molt patriarcal. En el seu moment podia tenir coses bones, no diré que no, però ja podríem anar renovant els referents!

Però també enaltiu certs personatges...

Exacte. De la mateixa manera com critiquem eixos personatges, també fem bandera d'altres, com **Joan Monleón**, que és un cantant dels anys 80 i 90 de la televisió valenciana que es travestia, com una **Samantha Hudson** de fa 40 anys: una identitat molt valenta per a la seua època. O també parlem de Rita Barberà, que acaba sent l'alcaldeessa del PP, però que era fallera major de València i, anteriorment, musa dels Jocs Florals de València i havia estat ben considerada, quan era jove, entre els intel·lectuals valencians. És una cançó que intenta fer aflorar personatges que han estat vilipendiats de manera *borreguil*, i altres que han estat adorats perquè tocava i prou.

La cançó acaba amb un bucle de 'Mai teua!'. A què fa referència?

El "Mai teua!" del final fa referència a una campanya de política lingüística. Era un poema que estava fet per a la llengua, però que es podia interpretar com un assetjament a una dona: 'Sempre aniré darrere de tu, estigues on estigues jo estaré allí, perquè vulgues o no vulgues, jo seré teua i estaré sempre amb tu...'. I acabava firmant com a 'la teua llengua', però si li llevaves això, era una metàfora d'un assetjament xunguïssim a una dona... Era una campanya bonica, en el sentit que s'havien gastat diners en visuals i tot, però el fons era d'una violència brutal. I el "Mai teua!" que repetim és el contrapunt al "Sempre teua!" que es deia a la campanya. Per a nosaltres, la reivindicació lingüística i cultural mai pot estar deslligada de la reivindicació de gènere, antiractista, democràtica... I també volem criticar com, a vegades, en certs contextos d'este valencianisme canònic pareix que el fet que la llengua sobrevisca està per damunt de tot. Però per a nosaltres no, i volem qüestionar eixes figures. A vegades pareix que si les qüestionem, ets anticatalanista, i en el nostre cas no és així, simplement és que volem un altre model que siga més respectuós amb la diversitat.

També deconstruïu el valencianisme amb el 'bonus track' de 'Terra mítica'.

"Terra mítica" és l'himne de València, que sempre ha estat considerat espanyolista. La lletra, però, en realitat la va escriure un escriptor de la Renaixença Valenciana, Maximilià Thous, i en el text original no hi posava aquesta referència a Espanya ["per a ofrenar noves glòries a Espanya"]; va ser el compositor de la música qui la va afegir. L'himne és bonic, la lletra original no era espanyolista, i volíem recuperar-la. També per provocar, perquè hi ha gent que l'escolta i ja li pareix que està escoltant el "Cara al sol". Volíem jugar, recuperar eixe himne i desmuntar un poc la bipolaritat entre espanyolistes i catalanistes. I entremetges, vam agafar uns talls de veus memorables de tota l'època del Cas Gurtel, com el de Marcos Benavent dient que era un 'yonqui del dinero'. [RIU]. Talls de veu mítics de l'època de la Gürtel, que per a nosaltres han passat a formar part del folklore valencià: què hi ha més de folklore valencià que tota eixa època de Terra Mítica, de les Ciutats de les Arts, la Rita Barberà...? Tot això forma part de nosaltres, evidentment per no repetir els mateixos errors, però això està ahí, ho hem d'acceptar i podem riure'ns de nosaltres mateixos [RIU].

I 'Joventut alcaloide?', a què fa referència?

Les idees de "Joventut alcaloide" i "Xiquet de Simat" estan extretes d'un llibre, *Arroz, horchata y cocaína: La introducción de las drogas en Valencia*, de l'historiador Juan Carlos Usó que explica que les drogues no van arribar ací als anys 80 i 90 amb la Ruta del Bakalao, sinó que va ser en els anys 20 quan van començar a entrar l'opi, l'heroïna, la morfina i etc. a València. Però en eixa època no se sabia que eren perilloses, i fins i tot a les farmàcies venien pastilletes de cocaïna, o un licor fet d'haixix. Era una època en què la bogeria de les drogues era molt gran perquè no se'n

coneixien els perills. En eixe llibre vàrem conèixer tota eixa història, també molt relacionada amb el tràfic de drogues, amb el barri xino de València, on hi havia molta prostitució, molta marginació... I això ho considerem folklore també, i ens agrada recuperar-ho com es recuperen poemes d'Ausiàs March. Eixos continguts els vam posar a "Joventut alcalaide" però la música està feta com un *eurodance*, que és la música electrònica que es feia en la Ruta de Bakalo, en els anys 90 - com el "Flying Free"-.

Parlaves també de ?Xiquet de Simat?: qui és?

És un personatge que apareix dins del llibre: un dels jugador de pilota valenciana més importants de la història. Ell era un pilotari dels anys 20, i al mateix temps, traficant de drogues i atracador, i va acabar gestionant el trinquet més important, el de Pelayo. I la cançó conta eixa història d'un narcotraficant valencià que va existir de veritat, com a Catalunya podeu tenir, per exemple, cançons de bandolers (com en Joan Serra, 'La Pera').

"'La pastora' aka Florencio" és de les més diferents del repertori, amb un format més de balada.

Sí, se pareix un poc a la segona cançó, "Matildeta", que són més lentes i les cante jo. La Pastora és un personatge molt interessant d'Els Ports Maestrat, al nord de Castelló, que va viure al segle XX i que era una dona intersexual. Els seus pares vivien a un poble molt menut, Vallibona, i la van inscriure com a dona perquè no haguera d'anar a la mili. Però se va fer molt gran, molt 'masculina' i, a sa casa i en el seu poble, la van rebutjar, se'n reien d'ella... Es va convertir en un personatge de fer por, com el 'coco': quan a Els Ports Maestrat un xiquet es porta malament li diuen "vindrà La Pastora i t'agarrarà". Quan se va acabar la guerra civil i els maquis republicans se van amagar a les muntanyes, se'n va anar amb ells i la van vestir d'home, i va deixar de ser Teresa per ser Florencio. Eixos maquis anaven per la muntanya furtant i diuen que alguns van matar a masovers... I a La Pastora la van titllar d'assassina, tot i que ell sempre ha dit que no va matar a ningú. És un personatge de la història valenciana, amb un gènere divergent, i volíem recuperar la seua història. Este estiu, de fet, vam anar a Vallibona a entrevistar a la gent gran d'allí perquè ens contara coses de La Pastora. Un home del poble ens va cantar una cançoneta popular del poble, i el vam gravar i posar a la meitat de "'La Pastora' aka Florencio".

La relacionaves amb la cançó de la ?Matildeta?...

Sí, "Matildeta" és una cançó popular dels mariners del Grau de Castelló recuperada i arranjada per a veus per Matilde Salvador. Ella era una compositora castellanenca de música clàssica molt important, que a més recuperava cançons populars de Castelló, però per ser dona no se li va fer tant de cas. Estava casada amb un compositor, i a ella no se la coneixia tant com al marit (Vicent Asencio i Ruano). La nostra versió inclou també sàmplers de vinils dels anys 40 amb enregistraments d'aquesta cançó.

"Cataclisme" és un text sense pèls a la llengua que envia a governants i persones avaricioses a la caldera.

Eixa cançó realment és de Sant Vicent Ferrer, un escriptor medieval molt important. De fet, en la literatura catalana, els escriptors medievals són gairebé tots de València i Gandia. Un d'ells és Sant Vicent Ferrer, que era un frare dominicà i un polític molt important a l'època que va estar en tots els temes de quan van entrar els trastàmars, el Compromís de Casp, etc. I a banda, era predicador de l'apocalipsi i feia miracles: un d'ells és que anava per tot Europa, parlant en valencià i l'entenien. Perquè feia com una performance de l'apocalipsi amb molta gent darrere pegant-se, amb la roba trencada, amb ferides... per mostrar que la humanitat havia pecat i vindria l'apocalipsi i ens moriríem. I nosaltres hem agarrat un sermó literal de Sant Vicent Ferrer, transcrit per medievalistes, i n'hem agafat frases soltes exactes per construir la cançó "Cataclisme". Només hi ha un detall humorístic que hem posat nosaltres. Hi ha un moment en què el sermó qüestiona quants cavallers porten cuirassa tot l'estiu i en canvi no serien capaços d'anar missa. I com nosaltres volíem laïcitzar la cançó, diem: *"I quants cavallers porten cuirassa tot l'estiu e no porien de posar-se un miniplug anal de suave silicona con brillante per salvar sa ànima"* [RIU]. Però la resta

és tot original del segle XV de Sant Vicent i les seues paraules tenen encara tot el significat en l'actualitat, i més ara que ens pilla la guerra a prop.

I la base musical, com l'heu construït?

Amb sàmplers del "Misteri d'Elx", una obra medieval, com el "Cant de la Sibila" mallorquí, però d'Elx. Es representa tots els estius i encara se'n conserva la música. Nosaltres hem agafat eixa obra i l'hem descontruïda a base de sàmplers.

El disc està ple de referències... Les recollireu en algun llibret?

Sí, si aprofundim en el disc, hi ha una quantitat al·lucinant de referents. Ha estat molta feina de documentació. Amb tot açò en volem fer un fanzine, que traurem quan publiquem el vinil -que potser finançarem a través d'un Verkami-. També hi haurà un documental del procés en fotografia analògica. És com un musical, perquè està fet tot en un escenari amb un pla seqüència i tots els objectes que apareixen -escultòrics, pictòrics, de vestuari...- els ha elaborat Jordi com a artista plàstic. Ell treballa molt amb les textures i fa molts anys que recull objectes, i els deteriora amb la interacció amb la pluja, amb el vent, el sol... Quadra molt amb la idea del disc i amb la seva sonoritat, que és molt texturosa i molt electrònica bruta. Normalment els acabats dels discos, i l'estètica actual de la música que ens envolta són molt preciosistes, molt perfeccionistes, blanques i netes... I nosaltres volíem fer tot el contrari: coses brutes, fosques, que pràcticament fan olor quan les veus. Molt sinestèsiques. A més, estem gestionant la opció de presentar-ho en forma d'exposició, amb tots els objectes.